

Meaning from the Matriarchs: Purposeful Preparation for the Yomim Noraim

Rabbi Shmuel Silber

1. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יא עמוד א
בראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה ...

2. סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה
היום הרת עולם. היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם. אם כבנים אם כעבדים. אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים. ואם כעבדים, עינינו לך תלויות עד שתחננו. ותוציא לאור משפטנו, קדוש.

Rav Amram ben Sheshna Gaon of the yeshiva in Sura flourished in the ninth century in Babylon and died ca. 875. He wrote many responsa. In response to a request from Spanish Jewry, R. Amram wrote out the text of the daily prayers, adding halakhic decisions, comments on customs, and other material. This work, called Seder Rav Amram Gaon, made its author famous in Spain and subsequently throughout the entire Jewish world, and it contributed greatly to the standardization of the text of the prayer book.

3. בראשית פרק טז

(א) ושרי אשת אברם לא ילדה לו ולה שפחה מצרית ושמה הגר: (ב) ותאמר שרי אל-אברם הנה-נא עצרני יקוק מלדת בא-נא אל-שפחתי אולי אבנה ממנה וישמע אברם לקול שרי:

Now Sarai, Abram's wife, had not borne to him, and she had an Egyptian handmaid named Hagar. And Sarai said to Abram, "Behold now, the Lord has restrained me from bearing; please come to my handmaid; perhaps I will be built up from her." And Abram hearkened to Sarai's voice.

4. בראשית פרק ל

(א) ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחיתה ותאמר אל-יעקב הבה לי בנים ואם-אין מתה אנכי: (ב) ויחר-אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי אשר-מנע ממך פרי-בטן: (ג) ותאמר הנה אמתני בלחה בא אליה ותלד על-ברכי ואבנה גם-אנכי ממנה:

And Rachel saw that she had not borne [any children] to Jacob, and Rachel envied her sister, and she said to Jacob, "Give me children, and if not, I am dead." And Jacob became angry with Rachel, and he said, "Am I instead of God, Who has withheld from you the fruit of the womb?" So she said, "Here is my maidservant Bilhah; come to her, and she will bear [children] on my knees, so that I, too, will be built up from her."

5. שמואל א פרק א

(ד) ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן לפננה אשתו ולכל-בניה ובנותיה מנות: (ה) ולחנה יתן מנה אחת אפים כי את-חנה אהב ויקוק סגר רחמה: (ו) וכעסטה צרתה גם-פעם בעבור הרעמה כיון-סגר יקוק בעד רחמה: (ז) וכין יעשה שנה בשנה מדי עלתה בבית יקוק כן תכעסנה ותבכה ולא תאכל:

And when it was the day, and Elkanah slaughtered (peace offerings), and he would give to Peninnah his wife and to all her sons and daughters portions. And to Hannah he would give one choice portion, for he loved Hannah, and the Lord had shut up her womb. And her rival would frequently anger her, in order to make her complain, for the Lord had shut up her womb. And so he would do year by year, as often as she went up to the house of the Lord, so she would anger her, and she wept and would not eat.

6. שמואל א פרק א

(ח) ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים: (ט) ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה ועלי הכהן ישב על-הכסא על-מזוזת היכל יקוק:

And Elkanah her husband said to her, "Hannah, why do you weep? And why do you not eat? And why is

your heart sad? Am I not better to you than ten sons?" And Hannah arose after eating and after drinking, and Eli the priest was sitting on the chair beside the doorpost of the Temple of the Lord.

7. ירמיהו פרק לא

(יד) כֹּהַן אָמַר יְקֻנֵּק קוֹל בְּרִמָּה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל-בָּנֶיהָ מֵאַנְהָ לְהִנָּחֵם עַל-בָּנֶיהָ כִּי אֵינָנּוּ: (טו) כֹּהַן אָמַר יְקֻנֵּק מִנְעֵי קוֹלָךְ מִפְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֶתְךָ נְאֻם-יְקֻנֵּק וְשָׁבוּ מֵאַרְצָא אוֹיְבֵי: (טז) וַיִּשְׁתַּקְּוָה לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם-יְקֻנֵּק וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:

So says the Lord: A voice is heard on high, lamentation, bitter weeping, Rachel weeping for her children, she refuses to be comforted for her children for they are not. So says the Lord: Refrain your voice from weeping and your eyes from tears, for there is reward for your work, says the Lord, and they shall come back from the land of the enemy. And there is hope for your future, says the Lord, and the children shall return to their own border.

8. מצודת דוד ירמיהו פרק לא פסוק טו

כי יש שכר לפעולתך – ארז"ל בשעה שהעמיד מנשה דמות בהיכל נכנסה רחל לפני המקום ואמרה הלוא רחמיך מרובים מרחמי בשר ודם ואני הלא הכנסתי צרתי בתוך ביתי כי בעצמי מסרתי הסימנים ביד לאה אחותי ואף אתה אם בניך הכניסו צרתך בביתך מחול להם ואמר לה המקום הנה עתה תקבל שכר על פעולתך שמסרת הסימנים ובגמול זה ישובו בניך מארץ אויב, או ר"ל לפעולת בניך שעם קושי גלות בבל לא כחשו בה' ועשו מצותיו ובגמול זה ישובו מארץ אויב:

9. מלבי"ם ירמיהו פרק לא פסוק טו

כי יש שכר לפעולתך, מה שאת מתפללת בעדם יש בזה שכר כי ישובו מארץ אויב, מגלות בבל. ונגד בני יוסף שהם לא ישובו, בכ"ז:

10. בראשית פרק כא

(א) וַיִּזְכֹּר אֱת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ ה' לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר: (ב) וַתְּהַרֵּ וַתֵּלֵד שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֶּן לְזִקְנָיו לְמוֹעֵד אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֱתוֹ אֱלֹהִים: (ג) וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת-שֵׁם-בְּנוֹ הַנּוֹלֵד-לוֹ אֲשֶׁר-יָלְדָה-לוֹ שָׂרָה יִצְחָק:

And the Lord remembered Sarah as He had said, and the Lord did to Sarah as He had spoken. And Sarah conceived and bore a son to Abraham in his old age, at the time of which God had spoken to him. And Abraham named his son who had been born to him, whom Sarah had borne to him, Isaac

11. בראשית פרק כא

(ח) וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל וַיַּעַשׂ אַבְרָהָם מִשְׁתֵּה גְדוֹל בַּיּוֹם הַגָּמַל אֶת-יִצְחָק: (ט) וַתֵּרָא שָׂרָה אֶת-בֶּן-הָעִגְרָה הַמִּצְרִית אֲשֶׁר-יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק: (י) וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם גֵּרַשׁ הָאִמָּה הַזֹּאת וְאֶת-בְּנָהּ כִּי לֹא יִירַשׁ בֶּן-הָאִמָּה הַזֹּאת עִם-בְּנֵי עַם-יִצְחָק: (יא) וַיִּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנוֹ: (יב) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-אַבְרָהָם אַל-יִרַע בְּעֵינֶיךָ עַל-הַנְּעֹר וְעַל-אִמְתְּךָ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שָׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִיִּצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע: (יג) וְגַם אֶת-בֶּן-הָאִמָּה לְגוֹי אֲשִׁימְנוּ כִּי זֶרַעךָ הוּא: (יד) וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיִּקְחֵם לְחֵם וְחֵמֶת מֵיַם וַיִּתֵּן אֶל-הָעִגְרָה שֵׁם עַל-שִׁכְמָהּ וְאֶת-הַיֶּלֶד וַיִּשְׁלַחַהּ וַתֵּלֶךְ וַתִּתַּע בְּמִדְבַּר בָּאָר שְׁבַע:

And the child grew and was weaned, and Abraham made a great feast on the day that Isaac was weaned. And Sarah saw the son of Hagar the Egyptian, whom she had borne to Abraham, making merry. And Sarah said to Abraham, "Drive out this handmaid and her son, for the son of this handmaid shall not inherit with my son, with Isaac." But the matter greatly displeased Abraham, concerning his son. And God said to Abraham, "Be not displeased concerning the lad and concerning your handmaid; whatever Sarah tells you, hearken to her voice, for in Isaac will be called your seed. But also the son of the

handmaid I will make into a nation, because he is your seed." And Abraham arose early in the morning, and he took bread and a leather pouch of water, and he gave [them] to Hagar, he placed [them] on her shoulder, and the child, and he sent her away; and she went and wandered in the desert of Beer sheba.

12. פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כט

א. ... שלח ישמעאל ולקח לו אשה מבנות מואב, לאחר שלש שנים הלך אברהם לראות את ישמעאל בנו, ונשבע לשרה שלא ירד מעל הגמל במקום שישמעאל שרוי תמן, והגיע לשם בחצי היום, ומצא שם את אשתו של ישמעאל, אמ' לה היכן הוא ישמעאל, אמרה לו הלך הוא ואמו להביא פירות ותמרים מן המדבר, אמ' לה תני לי מעט לחם ומים כי עייפה נפשי מדרך המדבר, אמרה לו אין לי לחם ולא מים, אמ' לה כשיבא ישמעאל הגידי לי את הדברים הללו ... ואמרי לו זקן אחד מארץ כנען בא לראותך ואמ' חלף מפתן ביתך שאינה טובה לך, וכשבא ישמעאל מן המדבר הגידה לו את הדברים הללו והבין ישמעאל ושלחה אמו ולקחה לו אשה מבית אביה ופטימה שמה,

ב. ועוד אחר שלש שנים הלך אברהם לראות את ישמעאל בנו, ונשבע לשרה כפעם ראשונה שאינו יורד מן הגמל במקום שישמעאל שרוי שם, והגיע לשם בחצי היום ומצא שם אשתו של ישמעאל ואמ' לה היכן הוא ישמעאל, אמרה לו הוא ואמו הלכו לרעות את הגמלים במדבר, אמ' לה תני לי מעט לחם ומים כי עייפה נפשי מדרך המדבר, והוציאה לחם ומים ונתנה לו, עמד אברהם והיה מתפלל לפני ה' על בנו ונתמלא ביתו של ישמעאל מכל טוב ממין הברכות, וכשבא ישמעאל הגידה לו את הדבר וידע ישמעאל שעד עכשו רחמי אביו עליו כרחם אב על בנים